

מקרא אני דורש

“עד אברם חרון אף של מקום”

ביאור דברי רש"י אודות הגו"ן ההפוכה בסיום הסדרה "לומר לך: עד אברם חרון אף של מקום בעולם"; ביאור שייכות הענין לאברהם הגם שבפסוק זה נזכר תרח (ולא אברהם)

א. בסוף הסדרה: "ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה, וימת תרח בחרן". ומפרש רש"י: "בחרן – הגו"ן הפוכה, לומר לך: עד אברם חרון אף של מקום בעולם". [כן היא הגירסא בכמה דפוסים].

והפירוש הפשוט בדברי רש"י, שהגו"ן הפוכה באה לרמוז – שמלבד הפירוש הפשוט של תיבת "בחרן" שפירושה שם מקום, יש בתיבה זו בפסוק כאן משמעות נוספת, ענין של "חרון אף". והיינו, שעד אברהם הי' "חרון אף" של מקום בעולם.

אבל לכאורה אינו מובן:

אם הגו"ן ההפוכה באה להדגיש את תיבת "חרן" ולפרשה באופן של "חרון אף", הרי שהדבר שייך לתרח, שעליו נאמר בפסוק "וימת תרח בחרן" – ואיך מתקשר לכאן אברהם, ש"עד אברם חרון אף של מקום"? הרי אברהם לא נזכר כאן בפסוק כלל, והי' לו לרש"י לתלות את ה"חרון אף" בתרח!

ב. ויש לבאר, דרש"י לשיטתו, שפירש שתרח עשה תשובה זמן רב לפני מותו [ראה פרש"י לך טו, טז שבשעת ברית בין הבתרים, כבר עשה תרח תשובה. והרי הברית היתה כשהי']

לקראת שבת

תרח בן מאה וארבעים שנה – כדברי רש"י בפ' בא יב, מ – והיינו, יותר משבעים שנה לפני מותו].

ולכן אין לפרש את ה"חרון אף" בשייכות לתרח, שעל מותו מדובר בפסוק – שהרי בשעת מותו של תרח (וקודם לכן) כבר עשה תשובה; אלא על כרחך מדובר על "חרון אף של מקום" בשייכות להדור בכללותו, העולם בכלל.

ולכן פירש רש"י "עד אברם חרון אף של מקום בעולם", וכוונתו בזה – שהנו"ן הפוכה באה בתור הקדמה להפסוק שמיד לאחר מכן, בתחילת הסדרה הבאה – "ויאמר ה' אל אברם לך לך". והיינו, שהנו"ן הפוכה באה לרמוז שעד אברהם (שבו עוסקת הסדרה הבאה) ה"חרון אף של מקום", וכשבא אברהם, שהתחיל להאיר (שמור"ר פט"ו, כו), אז פסק ה"חרון אף" מן העולם.

ג. אלא שאין הדברים מחוורים כל צרכם, כי הרי הנו"ן הפוכה היא בשייכות לתיבת "חרן" שבפסוק כאן [בפרשת נח] – ומהיכי תיתי לפרש אותה (לא בקשר לפסוק דידן, אלא) בקשר להפסוק הבא [בפרשה חדשה – פרשת לך לך]?

ויש לומר בזה, ובהקדים דיוק נוסף: אם התורה רוצה להדגיש את תיבת "חרן", כדי לפרשה ביחס ל"חרון אף" – למה הדגישה דוקא את הנו"ן שבסוף התיבה, ולא את התיבה כולה?

אך ביאור הענין הוא כך:

הנו"ן ההפוכה (אינה באה רק כדי להדגיש את תיבת "חרן", אלא) משמשת כאן כסימון סיום והפסקה. שהרי, נו"ן זו היא אות סופית, המציינת סוף וסיום; ומבין האותיות הסופיות גופא, הרי צורתה היא קו ארוך – | – המחלק בין שני הצדדים, בין מה שלפני הקו לבין מה שלאחר הקו – ובאופן של הפסק גמור, שמדגיש ש"אי אפשר לעבור" מצד אחד לצד שני.

[ואף שכן הוא גם בהאותיות הסופיות "ך", "ף", "ץ" – הנה באותיות אלו יש ציור נוסף על הקו, שזה מורה שיש בהן עוד תוכן, בהוספה להתוכן של "הפסק"; מה שאין כן באות נו"ן פשוטה, שאינה רק קו ארוך, היינו שזהו כל תוכנה, כל ענינה הוא קו ארוך שמפסיק ומחלק בין שני צדדים].

ובענינו:

הנו"ן ההפוכה באה להפסיק ולחלק בין סיום פרשת נח לבין תחילת פרשת לך לך. בעמידתה בין שתי הפרשיות, היא מבטאת ואומרת: עד כאן ה"חרון אף של מקום, ומכאן ואילך אין עוד חרון אף. וזהו שנוקט רש"י בלשונו: "עד אברם חרון אף בעולם" – הנו"ן מלמדת אותנו כי החרון אף מסתיים ונפסק בסוף פרשת נח, ומאברהם ואילך – שעליו מספרת פרשת לך לך – מתחילה תקופה חדשה, שבה אין עוד "חרון אף".

לקראת שבת

ט

ד. אך עדיין קשה בסברא:

לשם מה צריכה התורה להציב נו"ן הפוכה, ובכך לספר ("לומר לך") כי במשך הדורות שעד אברהם הי' חרון אף בעולם – והרי זה דבר המובן מעצמו מתוך כל מה שלמדנו בתורה על הנהגתם של דורות אלו: כיון שהם חטאו, עבדו עבודה זרה וכו', מובן שהקב"ה לא הי' מרוצה מהנהגתם והי' "חרון אף" בעולם!

והביאור בזה:

בפרשתנו מסופר אודות שנות חייהם של האנשים שבדורות הללו, ואנו רואים שהם התברכו באריכות ימים מיוחדת, הרבה יותר ממאה ועשרים שנה. לכן תיתכן סברא, כי לצד חטאיהם שלא היו רצויים בעיני ה', הרי שהם הצטיינו במדה טובה אחרת שהביאה לכך כי הקב"ה כן ירצה בהם ויברך אותם באריכות ימים.

וכדי לשלול סברא זו מבהירה התורה ומלמדת – על ידי הנו"ן הפוכה – כי "עד אברם חרון אף של מקום", והקב"ה באמת לא הי' מרוצה מהנהגתם כלל; ומה שבכל זאת הם האריכו ימים, הרי כך עלה ברצונו של הקב"ה, ואין אנו יודעים את הטעם לדבר.

[ואולי בדרך הפשט אפשר לתת קצת טעם: מובן בשכל שאדם הראשון צריך להאריך ימים ביותר, בהיותו יציר כפיו של הקב"ה; וככל שהולכים הדורות ומתרחקים מהאלקות שהיתה באופן גלוי באדם הראשון, כך יש חלישות והימים אינם כל כך ארוכים כמו בתחילת הבריאה].

